له قەڵای شیروانە (کفری)[1]

١٩٣٩/١١/٢٢

هەوارم ئەمڕۆ لەسەر سیروانە
بۆ نووستن ئەچمە (قەڵای شیروانە)
سیروان ئەناسم دۆستەکەی پێشین
بەڵام قەڵاکە قەسرێکە شیرین
بنچینەی قەڵا توورەکە ڕێژە
لەسەر ئەو قەڵا دوور و درێژە
چەند ژوور، چەند هەیوان، چەند پێچ و پەنا
سەر سوڕ ئەمێنێ لەو سنعەتەدا
پیلانی وا جوان، قەڵای وا مەحکەم
بۆ عەقڵی قەدیم قەت باوەڕ ناکەم
عیلمی هەندەسەی تیا تەتبیق کراو
سەرڕای ئەمانە نزیکە لە ئاو
نەقش و نیگاری فیکرێکی وردە
(ئەمە ئاساری عەتیقەی کوردە)

نامەیەک بۆ هاوڕێیەک

لە پەراوێزی دەستنووسەکەی خۆیدا نووسراوە (نامەیەک بۆ هاوڕێیەک) مامۆستا حەمەبۆر ئەڵێ ئەو هاوڕێیەی منم و، ئەم هەڵبەستە وەڵامی شیعرێکی منە کە سەرەتاکەی بەم جۆرە دەست پێ ئەکات:

بایزە برا دۆستی شیرینم
بەدووریت هەتا بڵێی غەمگینم
لەوساوە کەوا لە تۆ بڕاوم
مات و زەبوون و خەستە هەناوم
بەینی من و تۆ برای شیرینم
بەجوغرافیا زۆر کەم ئەبینم
ئێوە لە بەغدا لەسەر ڕووبارن
کە خەیاڵ ئەکەم هەمووتان دیارن
وا شەو هات بەڵام شەوێکی خۆشە
مانگە شەو دنیا هەمووی خامۆشە
نامەم ئامادە بۆ شاری بەغدا
یا مانگ یا سیروان یەکێکیان ئەیبا
ڕێگە ڕۆینم لەم ژوور گەرمیانە
(پێباز) (پەیکوڵی)، (بانی خێڵان)ە
عەشرەت بەعەشرەت تیرە بەتیرە
گەڕانی ناو جاف ئێجگار دڵگیرە
ئەڕۆم ئەگەڕێم بەسەیر و سەفا
خوا بەنسیبی ئێوەشی بکا
بن شاخی (بەمۆ) دەشتەکەی (پێباز)
پڕ لە کیژی جاف ناسک و نازناز
بەتیلەی چاوان جەرگم زامارە
بەلارولەنجە دڵ پڕ هاوارە
خڕەی هەیاسە، زڕەی کەمەرە
بۆ دڵی (فایق) چەرخ و چەمەرە

بەزوڵفی ئەمان بەستەی زنجیرم
یارەکەی خۆمیان بردووە لە بیرم
لەناو (شاتری) و هۆزی (گەڵاڵی)
ئێستە کەوتوومە بەرگی عەودالّی

فەیەزانێکی ئاوی زێ

ئاڵتوون کۆپری ١٦/١٢/١٩٤٠

چلەی زستانە بۆیە ئاوەکەی زێ ڕەنگی گۆڕاوە
بەشێکی ئاوی بارانە و بەشێکی کەیشی بەفراوە
شەپۆلی پڕ تەوژمی دار ئەهێنێ، شێخەڵ ئەڕمێنێ
بەمیقیاسێ کە نووسراوە ئیتر ئەم زێیە هەستاوە
چ هەستانێ لە ئەهلی ئێرە بۆتە ڕۆژەکەی تۆفان
کەڵەک ناوێرێ خۆی دەرخا نەهەنگێکی لەبەر چاوە
مەگەر ماسیگر ئەمجا بچنە ناو گۆم و قەراغ زەلکاو
ئەگینا ئاو ئەیانبا چەند کەسی بەو جۆرە قووت داوە
خەتەر نووسین خراپە با نەشێوێ شارەکەی بەغدا
بڵێن شوکری خوداکەن مەنفەعەت بۆ بەسرەو و فاوە
بەڵێ ئەم جونبوشە هەر پێشرەوی سەیلی بەهارانە
ئەناڵێنێ ئەگرمێنێ ئەڵێی شێرێکی ناوداوە
زەمینی دەوروپشتی سەوز و شینە هەروەکو گوڵشەن
هەڵۆ لە لووتکە شاخی بەردەمی هێند گوژمی لێداوە
ئەگەر ئەم دێیە لێرە باریکەن هەقیانە لام چونکە
لەبۆ خانوو دەر و دیوار پلنگێکی بەشاڵاوە
تەدابیری حەساری مەحکەمی پێ ناوێ بێ سوودە
شەو و ڕۆژ جەیشی جەڕراری لەهەر چوار لاوە کێشاوە
لە مەنشەء گەر دەپرسن چونکە ئاوی شاخی خۆمانە
زەرەر نادا لە عالەم بەڵکو نەفعی لێ بەجێ ماوە
فیدات بێ گیانی شیرینم وەتەن لەو خاکە ڕەنگینە
شەتی زێ هەر بەدار و گیایەکەی باغێکی داناوە

هەموو ئێوارە تێر سەیری بکەم هێشتا کەمە بۆ من
نەزەرگاهی تەبیعی ئاوی (نیل)ی خستە ئەولاوە
گەهێ سوورە وەکو دوو چاوی عاشق پڕ لە خوێناوە
گەهێ ئاڵۆزە وەک چاوی نیگاری تازە هەستاوە
زەمانێکە لەسەر ئەم ئاوە بەزم و کەیف ئەکەم بۆ خۆم
لەمەولا زۆر ئەترسم ئەمری نەقڵم بێ لە بەغداوە

شارەکەم

سلێمانی ٦/١١/١٩٤٠

زینەتێکی هەیە سلێمانی
وەسفی ناکا زوبان بەئاسانی
کە تەماشا ئەکەم سەفای جوانی
مورغی ڕۆحم ئەڵێ بەپەنهانی:
ئەی وەتەن، ئەی وەتەن چ شیرینی!
چەندە دڵگیر و چەندە ڕەنگینی!
مەنزەری دەشتی وەیس و کانێسکان
باغی میللی کە عەتر ئەکا پەخشان
گوێژە و گردی یارەو و سەیوان
لادەبا حەسرەتی دڵی ئینسان
ئەی وەتەن، ئەی وەتەن چ شیرینی!
چەندە دڵگیر و چەندە ڕەنگینی!
هەر بەیانی کە زوو لە خەو هەستی
سەیری دونیا بکە بەبێ هەستی
شنەیەکی نەسیم بەسەرمەستی
تەوقییێکت لەگەڵ ئەکا دەستی
ئەی وەتەن، ئەی وەتەن چ شیرینی!
چەندە دڵگیر و چەندە ڕەنگینی!
شاخەکەی بانگ ئەکا کە چەند جوانم
بێنە سەر مەنزەری درەختانم

بەفرە پۆدرەی ڕۆخی درەخشانم
پەلکە زێڕینە پرچی سەر شانم
ئەی وەتەن، ئەی وەتەن چ شیرینی!
چەندە دلگیر و چەندە ڕەنگینی!
هێندە لام خۆشە ئەم زەوی و زارە
لای دلی من بەهەشتی ئاودارە
خۆزگە خۆشتر ئەبوو بەیەکجارە
مەدەنییەت ئەگەییە ئەم شارە
ئەی وەتەن، ئەی وەتەن چ شیرینی!
چەندە دلگیر و چەندە ڕەنگینی!

هەوای قەندیل

قەلادزێ ٨/٨/١٩٤١

داوێ بۆ تاوی پەرچەمی تۆ یاری مەستە چاو
بازی دلی نەزان بوو بەتاو هات و کەوتە داو
ڕەنگ زەردم ئێستە تاوی نەماوە دلەی هەژار
ئنجا وەرە بزانە چلۆنە کەزەی هەناو
هەردەم لە دوورەوە کە گولی ڕووت بەچاو ئەکەم
وام مەست ئەکا نزیکم ئەکا سەر بنێمە چاو
پیاوکوژ نەبووم بەبەندەوە بەند بووم بەمانگ و ڕۆژ
دلسۆزبە، ڕەنجی ئەم هەموو ڕۆژەم مەدە بەئاو
کوێستانی بن چیاکەی قەندیلە جێگەکەم
هاوڕێم شەمال و، تاڤگەی ئاو، شوێنی بێ هەتاو
جارێک وەرە بەلەنجەوە دەستێ بخەینە دەست
ئەم جێیە خۆشە مەینەتی دلمان ئەکا بلاو
چەند ڕۆژێ پێکەوە لەبن ئەو شاخە سەیر ئەکەین
کاتێ بەجێیم بهێلی ئەلێم کامی دل تەواو

پەیامێک بۆ یار

سلێمانێ ٤/١٠/١٩٤١

دەمت کە غونچەیە چاو نێرگس و ڕوخت لالە
دلێ کە عەشقی ڕوخی تۆی نەبێ کەڕولالە
زوبان لە وەسفی قەدت دائیما تەڕ و پاراو
سەرم لە عەشقی جەمالت بەڕۆژ و شەو قالە
نەوەک دلم بەخوا گیانە، گیانی شیرنم
لە دەوری شەمی ڕوخت وەک پەپوولە عەودالە
ئەگەر بەچاوی حەقیقەت نەزەر بکەی لە لەشم
بەشوعلەیی ڕوخی تۆ خۆت ئەزانی زووخالە
خەیالی تۆ لە دلی دام بەجارێ ئاگری گرت
دلم سەبوورە، سەرم پڕ سرووره بەم حالە
چ بێ وەفای و جەفات چەندە زۆرە ئەی نازدار
ئەوی کە عاشقی تۆ بێ زەلیل و پامالە
مەنازە بەم هەموو حوسنە، وەفات ببێ چاکە
هەتاکو عاشقی خۆت ڕوو نەکاتە سەر نالە

کە سەیری کورد ئەکەم

سلێمانی ٣٠/١٠/١٩٤١

کە سەیری کورد ئەکەم وا تێ ئەگەم کوردێکی خنکاوە
بە دوو کەس کوشتوویانە و ناشتوویانە و خوێنی فەوتاوە
ئەگەر باوەڕ ئەکەن ئەی هۆزەکەم لای من بەبیری خۆم
لەپڕ دێتە دەرێ لەو گۆڕە ئێستەش گیانی تیا ماوە
دەسە و خەنجەر لەپڕ هەلمەت دەهێنێ هەروەکو زیندوو
ڕووەو دوژمن ئەچێ غەدری لەمەوپێشی لەبەر چاوە
ئەگەر هۆشی لە سەردا بێ ئەزانێ دوژمنی کێیە؟
هەقی خۆی لێ بسێنێ وەک ئەوان کردیان لە دوو لاوە
دەسا کوردینە تا فرسەت لە دەستایە و نەکوژراون
لەگەل یەک یەک گرن، دوژمن هەزاران داوی داناوە

گەهێ کوشتن گەهێ یەخسیر گەهێ هیجرەت گەهێ زنجیر
گەهێ سێدارەو و تۆپ و تفەنگی بۆت حەشار داوە
لە ئاغری داغەوە کوشتاری تۆیە تاکو لوڕڕستان
سەر و ماڵ و وڵاتت لای ئەم و ئەو بلّقی سەر ئاوە
ئەمە حاڵی وڵاتی کورد و کوردستانە شەو تا ڕۆژ
کەچی گەورە و بچووک کەمتەرخەمن بەم حاڵە شێواوە
وەرن ورد تا درشت هەروەک برا بین دەست لە دەستا بین
لە پێناوی یەکا سەر دابنێین هێزمان هەتا ماوە
وڵات ئاوا بکەین، پێشرەو چرای عیلم و مەعاریف بێ
سەناییع فێر بین ئەوسا ئەڵێن کورد خاوەنی ناوە
هەتا ئێمە لە جەهلا بین عەدوومان هەر لە شەوقایە
مەعاریفمان ببێ دوژمن بەدەستی ئێمە کوژراوە

بۆ منالان

سلێمانی ١٩٤١/١١/٢٠

ئەی خاکی پاکی نیشتمان
ئەی خاوەنی ناو و نیشان
ئەی بێشەی شێری ژیان
وا چاکە بۆ من تاکو مان
قوربانی تۆی کەم جیسم و جان
ئەی نیشتمان... ئەی نیشتمان
سیروان و زەڵم و تانجەڕۆ
لام سەلسەبیلە بێ درۆ
باخێکی زۆر خۆش ڕەنگ و بۆ
وەختێ ئەبینم خاکی تۆ
گۆپکەی هیوام دێتە چرۆ
ئەی نیشتمان... ئەی نیشتمان
شارت بەوێنەی مێرغوزار
دێت بۆتە هاوینەهەوار

دەشت و چیات جێی ئیفتیخار
بۆ کوردی کەم دەستی هەژار
گیانم فیدات لەیل و نەهار
ئەی نیشتمان... ئەی نیشتمان
ئەی دایکی بێ هاوڕەنگ و تاک
بۆ بێ کەسیت بووم دەردناک
شەرتە هەتا ئەمنێنە خاک
قوربانی تۆی کەم گیانی پاک
بۆ خزمەتت نابم هیلاک
ئەی نیشتمان... ئەی نیشتمان

تەماشایەکی زەمانە و ئەهلی زەمانە

چوارتا ١٩٤١/١٢/١

کردەی زەمانە بردەیی لاوچاکی تیا نییە
دوون پەروەرێکە ڕاست و ڕەوانی لەوا نییە
وەک پایەبەرزی ئێستە بەنووکی قەڵەم نییە
ئیقباڵ و دەوڵەمەندی بەڕەنج و دوعا نییە
کاکە بەنان و خوانی زەمان دەسخەڕۆ نەبی
نانێکی ئەو قڕانێ ئەکا بێ بەها نییە
وا چاکە تێک نەچیت و هەوات بەرز نەبێ برا
وەختێ سەرت بخاتە سەما بێ تەما نییە
دڵ ڕاگرە خەریکی خراپە و بەدی مەبە
گیان با نەبێ نموونەی ئیشت فەنا نییە
نامرێ ئەو کەسەی کە چاکەی جێهێشت لەسەر زەوی
مردوو کەسێکە کردەوە و ئیشی چا نییە
پەردەی زەمانە سەیرە لە فیکر و لە سینەما
وێنەی شریت و دیمەنی ناو سینەما نییە
دوێنێ (ڕەزا)[١] ڕەزایی چ سووک بوو بەتاجەوە
ئیمڕۆش ڕەزای چ قورسە کە دوو ڕۆژە شا نییە

ڕەنگێکی ڕشتووە فەلەک ئەمڕۆ بەعالەما
ناچێتەوە، چ بڵحە، ڕەش و پیسی وا نییە
چاکە نەماوە عەهد و وەفا بۆتە گفتوگۆ
هەرکەس ئەبینی (بێنە) ئەڵێ جارێ (ها) نییە
عالەم ئەبینی هەڵپەیەتی و پارە مۆڵ ئەکا
تێربوون نەماوە، سواڵکەری ئێستە گەدا نییە
زۆرن لەوانە باخەڵی پڕ قەرز ئەکا بەڕۆژ
چاو برسێتی لە چاوی ژن و پیاو جیا نییە
ئای چەند برا و برادەری گیانیت هەیە کە بووت
پارەت نەبێ برادەریی و مەرحەبا نییە
هاوخوێنی خۆتە داوی وەهات بۆ ئەنێتەوە
تیا دەرنەچی بزانە براتە، برا نییە
باوەڕ مەکە بەخزم و کەس و دۆستی دڵفڕێن
تەنگانە بێتە پێشەوە خزمت لەلا نییە
تا شک بەرن بەڕاست و چەپا ماڵەکەت ئەخۆن
کاتێ نەبێ لە دوور و نزیک ئاشنا نییە
باوک منالّی خۆی بەکەری سوخرە دائەنێ
ئەولادەکەش لە عاستی ئەوا بێ هەرا نییە
چاکیان ئەناسم ئەهلی زەمانە لە خیلقەتا
هەر چاوەڕوانی چاکەیەکم رووبدا، نییە
ئەو پیاوە کوانێ دەستی سەخای عالەمی ئەگرت
ئینسانی ئێستە شەرمی لە خەڵق و لە خوا نییە
هەر فیتنەیی و درۆیە لە بەینی ئەم و ئەوا
دڵسۆز نەماوە، سێبەری عەدل و وەفا نییە
وا چارەنووس کە ئێمەی نووساند بەناسەوە
جارێ چوو، چارەی لە دەسی تۆ و منا نییە
تف لەم ژیانە چونکە وەها دێ و بەسەر ئەچێ
تف لەم جیهانە جێگەی عەیش و سەفا نییە
لەم چەرخی بەدڕەوشتە خودایە هەزار ئەمان
ئەم ڕێیە چەوتە، ڕێگەی ئەهلی هەوا نییە

(فایق) دەخیلە تووشی تەڵەی دەهری دوون نەبی
ڕەحمی بەکەس نەکردووە، بۆ تۆش وەها نییە
چاک بە و ڕەفیقی ئەهلی زەمانە مەکە و بڕۆ
ڕۆژێکە کەس نەماوە بڵێن بێ خەتا نییە

....

(١) ڕەزا مەبەست لە ڕەزا شای پەهلەوی شای پێشووتری ئێرانە.

چوارینە

چوارتا ١٩٤٢/١/٣

شێوەت کە هەڵیداوە لەسەری چاوی خەیاڵم
یادت لە دەروونمایە و پێی شاه و قەڕاڵم
نامەت لەبری تاجی سەرم زینەتی گیانی
هێشتاکو ئەڵێی نۆکەرم، ئەی هەشت بێ بەماڵم

پیاوەکانمان لە ساڵی ١٩٤٢دا

سلێمانی ١٩٤٢/٣/١

لەم شارەدا گەلێکی بەناوی وەها هەیە
بێجگە لە خانوو، پارەی زۆری لەلا هەیە
هەر مەجلیسێ بچێ بەکەش و فش ئەچێتە ژوور
لەو ژوورەدا بەرامبەری ئەو گیان فیدا هەیە
بۆ باسی واریداتی زەوی و زار و موڵک و دێی
زارێکی گورج و هۆشی ئەرەستۆی لەلا هەیە
باسی وڵات و مەنفەعەتی نیشتمان بکەی
ڕوو گرژ ئەکات و هەندێ قسەیشی لە دوا هەیە
مەئموورییەت مونافەسەیە لای خەیاڵیان
زوو ئەچنە ژێری گەرچی لەوەشدا سزا هەیە
سواڵکەر لەوانە پارەی هیچ وەرنەگرتووە
خۆشیان ئەکەن بەگەورەیی میللەت هەتا هەیە
وەک ماڵی زۆرە فیکری بڵندی لەلا نییە
دەربەست نییە، لە پاشملە، جوێن یا سەنا هەیە

تووتی لەوانە زیاتر ئەزانێ بەگفتوگۆ
چونکە وەڵامی پیاوی گەدای (خوا بدا) هەیە
ئاە! ئەی وڵاتی بێکەس و بێ پیاوی ژیر و چاک
پیاوت نەماوە خزمەتی تۆ ئێستە کوا هەیە!
توخوا مەڵێن ئەمانە لە کوردن لەبەر ئەوەی
کورد پوولەکی نەبوون و، دەسی بۆ سەخا هەیە
ئەم دەستەیە نە چاکە ئەزانن نە پیاوەتی
بۆ خۆی و پارەیان بەخودا ئینتیها هەیە
ئەو پیاو و ناو و دەوڵەتە ئەمرن بەیەک کەڕەت
ئیشێکی وای نەکردووە ببیەم بەجا هەیە
ئەی کاسبی حەبیبی خودا بۆچی غافڵی
نامەرد بزانە دەور و خولت زۆر گەدا هەیە
دەستێ بدە لە باخەڵی پڕ نۆت و پارەکەت
باربووی هەژار بەخێری حەجیماڵی خوا هەیە
شەو تا بەیانی مەستی هەزار ڕەنگ تەعام ئەخۆی
زۆریش لە خانەیا، نە کولێرە و نە چا هەیە
دەس گرتنێکی بێکەس و هاوسێی نزیکی خۆت
جوان چاکییە و لە لای خوداشت جەزا هەیە
ئیمڕۆ ئەگەر موعاوەنەتی قەومەکەت نەکەی
سبحەی کە مردی عالەمێ دڵخۆشە وا هەیە
هەستە مەوەستە چاکە لەگەڵ هاوزوبان بکە
شان و شەڕەف لە خزمەتی بێ دەست و پا هەیە
ئەو وەختە پیاوی خزمەتی میللەت بکەی بەماڵ
وەرنە لە ڕێی و تاری زلا چەند خەتا هەیە
ئیشێ بکە کە سوودی هەبێ بۆ وڵاتەکەت
تا خەڵق بڵێن فڵانە کەسیش وەک پەنا هەیە
بەم ماڵ و سەروەتە دڵی بێ دەس بخەیتە دەس
بۆ گۆڕی تەنگ بەچەشنی تەلی کارەبا هەیە
ئەو جێیە بەرزە تۆ هەتە، حەیفە سەخات نەبێ
خۆشت ئەزانی قەدری سەخی چەشنی شا هەیە

ئێستا کە فرسەتە بتەوێ یارمەتی بدەی
میللەت نەخۆشە پارەکەشت وەک دەوا هەیە
هەر چاوەڕوانی ئێوەنە بێدەسەڵاتەکان
توخوا بڵێن دە وەرنەوە ئیمڕۆ عەتا هەیە
کاکە ئەگەر ئەمانە لەلات زەحمەتە وەرە
ڕەحمێ بکە بە میللەتی خۆت وەک غەزا هەیە
بەس ئیحتیکاری گەندم و جۆ و شەکر و چا بکە
بەس نرخی شت بگۆڕە کە شەڕ دوورە تا هەیە
بازاڕی تۆ هەناوی هەموو میللەتی بڕی
لەو خەنجەرەی تیجارەتە سەد ڕەنگ سەدا هەیە
چیت کرد لە چیت و خام و بلووری کە وا نەما
یا خوێنی قەومەکەت ئەمژی تا هەرا هەیە
کووتاڵەکەت بەدەنگی تەلێ نرخی زیاد ئەکەی(١)
خولیای (لۆرت)یت و لەسەرتدا هەوا هەیە
گوێ ناگری لە وەعز و نەسیحەت کە موسلیمن
بێ ڕەحم و خائینی زەرەرت ئاشکرا هەیە
بۆ نەفعی خۆت حەیاتی وڵاتێ ئەخەیتە مەرگ
نرخ دائەنێیت و بانگیش ئەکەی هەی غەلا هەیە
چی بکەم دیارە موستەحەقی لەعنەتی بەشەرع
چاری غەلام لە ڕەحمەتی ئێزەد ڕجا هەیە

....
(١) دەنگی تەل: مەبەس تەلگراف بۆ کرانە بۆ گرانی و هەرزانی نرخی کەلوپەل.

ساقی نامە

چوارتا ١٩٤٢/٤/١٢

ئەو پیاڵە مەیەی ساقی بۆت هێنام
کاتێ خواردمەوە ئاگری تێ بەردام
ئێستەش هەر سەرم لەوە سوڕماوە
بۆ چ ئاو ئاگری لەمن بەرداوە

ساقی فیداتم دەروون سووتاوم
بۆ مەزە ماچێ نەدەی فەوتاوم
زوو دەمت بێنە تێر تێر ماچی کەم
ئەوسا بۆم تێکە دەم دەم و کەم کەم
ساقی تۆ کەوا شۆخ و شیرینی
کە دێیتە لەنجە ڕێگری دینی
جارێ بەعیشوە جارێ بە بادە
حەسرەتی دڵم هەموو بە با دە
ساقی بەهارە وەک جانی جانان
پیاڵەکەت دانێ و بگرە یەک وچان
نەختێ تەماشای دەشت و چیا کە
دنیا گوڵزارە بەزمێ بەرپا کە
نەغمەش شیرینە بە ئاوازی بەرز
دوو بەستەی کوردی بڵێ لە سەد تەرز
نەک من، دنیایەک دڵی مەحزوونە
با دەرکەین لە دڵ ئەو خەمە دوونە
جارێ ساقی بە، جارێک دولبەر بە
جارێک موغەننی فەرەح ئاوەر بە
ساقی دەمێکە یارم تۆراوە
غەمی فیراقم ئێجگار کێشاوە
ئیمڕۆ تووشت بووم خێرم تووش بووە
هەر بەئەووەڵ پێک فەرقم کردووە
ئەگەر ئەمجارە تازەی کەیتەوە
غەمی دووری یار دوور ئەخەیتەوە
ساقی ها پارە ئەوە بازاڕە
شەرابێ بێنە بڵێ هی پارە
بێ غەل و غەش و پەمەیی و ساف بێ
مەقبوولی گەنج و پیر و ئەشراف بێ
نەشئە شکێنی شەمپانیا بێ
لابەری غەمی هەردوو دنیا بێ

هێندەم بۆ تێکە سێ ڕۆژ سەرخۆش بم
لارەلار بڕۆم هێندە بێ هۆش بم
ساقی زەمانی شادی کردنە
سبەی دووسبەی نۆرەی مردنە
بۆ ئیمڕۆ خۆشە ژیانی مەستی
چونکە ئەبەخشێ هەوای سەربەستی

چۆلەکە

١٩٤٢/٥/٢

گۆڕینی هەڵبەستی (انا عصفورة الهوی)ی جەمیل صدقی زەهاوییە

من وەکو بێچوە چۆلەکەی خۆشی
هەموو بەیانی بۆ خۆم ئەخوێنم
کە شەو تێپەڕی دنیا ڕووناک بوو
دڵخۆشم بۆیە واز لە خەو دێنم
چاوت هەڵبڕە خوشکی نازەنین
زەردە و پرشنگی ڕۆژ پڕ دنیایە
سەیری تیشکی ڕۆژ بکە چەند جوانە
دنیای داگیر کرد خۆشی ئێستایە
تەماشای دنیا بکە بەیانە
چاوت تێر نابێ ئەوەندە جوانە
هەموو پارچەیەک لە شاخ و لە دەشت
بەدڵ مەسروورە و بەدەم خەندانە
گوڵ پێ ئەکەنێ بەرامبەر بولبول
لەناو باخانا بەدڵی بێ غەم
شەماڵیش لقی دار دێنی و دەبا
لەسەر شاخ و دەشت، لەناو شیو و چەم
پێش ئەوەی بولبول هەستێ بخوێنێ
بەو دەنگە خۆشە بەبەزمی ڕەنگین
تۆش هەستە لە خەو هەردووکمان ئەچین
لەگەڵیا ئەڵێین یاخود گوێ ئەگرین

تۆپەکەم

١٩٤٥/٥/٣ سلێمانی

گۆڕینی هەڵبەستی (کرتی ما احلاها)ی محەممەد بەهجەت ئەسەرییە

تۆپەکەم شیرینە شکڵی
شەکرە سێوێکە خڕ و جوان
سێوەکە ئەخورێ بەڵام ئەو
بۆ گەمە ئەیهێنمە مەیدان

دائیما بۆ یاری ئەیبەم
بۆ هەوا ئەڕوا کە لێی دەم
دەرئەچێ گەر پێمی لێ خەم
دەنگی وەک تیر دێتە گوێمان

بێنەوە ئەی تیپی لاوان
با بەدەست بیگرین هەموومان
یا فڕێی دەین و بچین بۆی
شەق شەقێنە خۆش و ئاسان

با هەموو بەش بین بەدەستە
دابنێین چاودێر لە خۆمان
هەرکەسێ سەرکەوت بەنازە
زۆر بەدەستە شێری مەیدان

تەتەببوعات

١٩٤٢/٥/٢٨ سلێمانی

چوومە بنچینەی عولوومی (ڕەمل) و(جەفر) و (جەلجەلووت)(١)
تێگەیشتم زەڕڕەیێ نەفعیان نییە هەروەک (سرووت)
(ویفق)ی سێ سووچ و لەگەڵ چوار سووچ و پێنج سووچم کە دی
سووچەکانیان تێگەیشتم، ئەی برا، لووت و بزووت
چەند کەڕەت نووشتەی ڕەشیم نووسی چ سوودێکی نەبوو
جەلبی دڵدارم ئەکرد ئەمما ڕەقیب بۆ لام بزووت

بۆ (عەزیمەت) خوێندنی جیننی لە وەختی نیوە شەو
(مەستەکی) و (جاوی) ئەسووتان دانە دانە و جووت بەجووت
طەلطەهیش یا (طەیرەهووج) سێ چوار هەزارێکم ئەخوێند
فائیدی چی؟ هیچ نەهات بۆ لام جنۆکەی ڕووت و قووت
تازە وا بامدایەوە (بادانەوەش عەیبی نییە)
شوێن کلاوی سەخری جیننی ناکەوم وەک مایە پووت
تۆ مەچۆرە لای قەشە و مالووم و مەللا، گەورە کچ
کردەوەی جوانت ئەبێتە واسیتەی تەعجیلی شووت
(ڕەمڵ) و (فاڵ) نامە و مەلای دین تێکدەری ژن تەفرەدەر
دەستەڵاتم بێ بەجارێ ئەیخەمە ناو چاڵەقووت
دار و بەردی شەخسەکانی کەس نەناس و بێ ئەساس
وا لەجێی خۆی تەخت ئەکەم ئەیکەم بەدەشتی جێگە جووت
لەم پڕوپووچانە ڕزگارم بووە و جارێکی تر
دەست لە ئیشی توڕڕەهات نادەم بەزاتی لایەمووت
خۆزگە وەک من تێگەیوم کوردەواریش وا ئەبوو
ئەم فڕوفێڵانە بۆ نانە بەتەحقیق و ثوبووت

---

(١) ئەو وشانەی ناو کەوانەکان مەلا نووشتە نووسەکانی سەردەمی پێشوو بۆ خەڵەتاندنی خەڵکی بەکاریان ئەهێنان چ لە نووسین چ لە خوێندن و چ لە بەکارهێنانیدا.

دەنگێکی غەیب

پشتە – هەڵەبجە ١٩٤٢/٦/١٢

لەبن شاخێکەوە دەنگێ بەزاری
ئەهاتە گوێم بەشێوەی هۆزی ئاری
بەسۆزێکی دەروون ئەی وت برا گەل
چ خۆشە یەکیەتی بۆ کوردەواری
چ خۆشە دۆستی بەینی عەشایەر
لوڕ و قەڵخانی، جاف و بەختیاری
نە وەک ئاژاڵی یەک تاڵان بکەن شەو
لە خوێنی یەکترا ببنە تەتاری

وتم هۆ هۆ فریشتەی بن چیاکە
قسەت زۆر جوانە بۆ ئامۆژگاری
بەڵام ئەو تۆوی جەهلەی وا لە کوردا
چرۆی سەوزە لە لادێی و لە شاری
بەسیچکان و بەمازوو تێشکاوین
عیلاجمان ناکرێ وا زوو بەیاری
ئەگەر خۆمان بزانین هیچ نەزانین
ئومێدی یەکیەتیمان دێتە دیاری
نەقەڵخانی ئەچێ بۆ باوەجانی
نە جاف و تاڵەبانی دێنە لاری
نە شاری دەست و پێی لادێیی ئەبڕێ
نە لادێیی ئەچێتە پێستی شاری
نە ناکۆکی ئەبێتە گونکی سەر دڵ
نە کینەی دڵ ئەمێنێ کاروباری
بڵێم چی خۆبەخۆی یەک زۆر خراپین
بەوێنەی خوێنە خوێن بۆ نالەباری
ئەگینا پیاوی زانا تێ ئەگا زوو
کە (خۆشە یەکیەتی بۆ کوردەواری)

پەپوولە و گوڵ

١٩٤٢/٧/١١ سلێمانی

پەپوولە: ڕۆژباش ئەی خوشکی تازە ساڵ
ئەتبینم وەک بووکی ناو ماڵ
باران هەر لە تۆ ئەبارێ
شەونم ڕووت ئەشوا بەجارێ
ئاوت ئەدا و جوانت ئەکا

گوڵ: ڕۆژباش و ژیانت چا بێ
دوور بێ لەوەی دڵ تێک ئەدا
سەرم سوڕماوە تێ ناگەم
تۆ تەیری یان گوڵ لێرەدا
جوابێ بدە من تێ بگەم

پەپوولە: ئەبینی من گوڵم ئەفڕم
لە باخانا گوڵێک ئەگرم
ئەو گوڵە تێر تێر ماچ ئەکەم
بۆنی هەڵئەمژم دەم بەدەم
کە خۆشم ویست ئەچم بۆ لای

گوڵ: خۆشی بۆ تۆ وا سووک باڵی
ئەفڕیت بۆ هەرلا عەودالی
بۆ لای گوڵی جوانی بۆن خۆش
سەلامی من بکە پێشکەش
لەپاش ماچ کردن بێرەوە

بەیداخ

وەرگێڕراوی شیعری ئەحمەد شەوقییە
١١-١٩٤٢/٧/٣١ سلێمانی

بۆ بەرزی وڵات بەیداخ نیشانە
بۆ سەلامی ئەو وەستان زۆر جوانە
منداڵی ساوای ناو نیشتمانە
بوەستێ بانگ کەن لە دەشت و لە دەر
خوا بیپارێزێ ئاشتی بێ یا شەڕ
تاجی دەوڵەتی ئێستا و لەمەوبەر
خۆشەویست بووە و بڵند و سەروەر
دەستدار و بێ دەست ئەکا موزەففەر
بوەستێ بانگ کەن لە دەشت و لە دەر
خوا بیپارێزێ ئاشتی بێ یا شەڕ

دوو مەیموونی چێشت لێنەر

وەرگێڕراوی شیعری کامیل گەیلانییە
١١-١٩٤٢/٧/٣١ سلێمانی

دوو مەیموونی زرنگ و جوان
باش ڕاهاتبوون بۆ ژیان

خانوویەکیان بۆ خۆیان کرد
چێشت لێنان فێربوون دەستوبرد
لە ژیانا زۆر وریا بوون
بۆ باربۆی یەک وەک برابوون
ئیشی سەختیان ئاسان ئەکرد
ڕێیان بەگشت هیوا ئەبرد
هێندە یەکتریان خۆش ئەویست
یەک لە یەک هەر چاکەی ئەبیست
یەکێتی هی هەردوو لا بوو
لە پێکەنین ئاشکرا بوو
دڵپاک و دڵداری یەک بوون
هەردوو لە یەک یەکجار مەمنوون
لاسایی ئینسانیان ئەکرد
هەر بەقسە ڕێیان نەبرد

ئەی وڵاتم

گۆڕین لە جەمیل صدقی زەهاوییەوە
١١-١٩٤٢/٧/٣١ سلێمانی

ئەی وڵاتم، ئەی وڵاتم
نشتمانێکی چ جوانی
مەستی حوببی تۆم سەراپا
تۆش قوبووڵ کە حوببی جانی

ئەو دەمەی دڵ پڕ زووخاوم
بۆ سروورم تێ ئەکۆشی
خۆ ئەگەر خەو بێتە چاوم
جێگە خەوبینینی خۆشی

گۆشت و ئێسقانم لە تۆیە
خوێنەکەش وا جێی دەمارە
شەوکەت و شانم لە تۆیە
ژینی بەرزیشم کە دیارە

ئێسکی ئەجدادم لە تۆدا
دیارە وا گشتی ڕزیوە
تۆ لەش و گیانت بەمن دا
ژینی خۆم لەم خاکە دیوە

من کوڕێکی گیان فیداتم
تۆش تەواو دایکێکی چاکی
من کە سەربەستە حەیاتم
هەوڵ ئەدەم بۆ تۆ بەپاکی

بۆ ئەوەی تۆ پڕ سەفابی
خۆشە لام سەختی کە چابی
هەر ئەکەم مەدحت کە جوانی
وەختی ئێوارە و بەیانی

من و بولبول

سلێمانی ١٩٤٢/٨/١

وەرە ئەی بولبولی دڵگەرمی بێ تین
ئەوەندە مەفرە بۆ لای گوڵ بەناڵین
لەسەر ئەو بنچکە نەختێ بوەستە
پشوویەک بە لە ناڵە و گریەو و شین
سکاڵای خۆت مەکە زۆر شارەزاتم
لە عەشقا تۆ کە شای من ئەبمە فەرزین
وەرە با واز لە یار و گوڵ بهێنین
بچین بۆ ناو نزار و شاخی ڕەنگین
تەماشاییکی تاڤگە و شاخی قەندیل
لە دڵدا نەخش ئەکا خۆشیی هەوای ژین
لەوێ دەم تەڕ بکە و نەختێ بخوێنە
کەلاوکەل بۆی ئەچین بۆ دەشتی پێنجوین
سەهەند و قەڵبەزەی ئەم نەختە خاکە
ئەماڵێ حەسرەتی ئینسانی غەمگین

لە خۆشیی ئەم وڵاتە نازەنینە
بە سەد ڕەنگ بۆم بخوێنە بەرز و شیرین
منیش ئەوسا بەبەستەی نیشتمانی
کەژ و دەشت پڕ ئەکەم تا گونبەدی شین
ئەگەر بێ و خوو بدەینە عەشقی وا ڕاست
ئەبینە مایەیی تەقدیر و تەحسین
وەرە بولبول، وەرە بولبول من و تۆ
گوڵ و یار بەربدەین ئەم عەشقە بگرین

بۆ لاوەکانی سەر ئێستگەی ڕادیۆی کوردستان لە یافا

سلێمانی ١٩٤٢/١٢/١٧

دوێ شەو لە دەستی پەستی پەنام بردە ڕادیۆ
ڕوانیمە ئێستگەکانی وڵاتانی سەربەخۆ
هەریەک بەڕەنگێ دەنگی ئەهات پڕ لە جوست و جۆ
(یافا)م کە کردەوە بەهیوای دانس و تیاترۆ
سۆزێکی نیشتمانی لە یافاوە هاتە گوێم
لەرزیم و ڕاپەڕیم لە قسەی ڕۆڵەکەی ئەوێم
بانگمان ئەکەن بەکوردی پەتی وەک برا بژین
بۆ دوودڵی و خراپە نەچین چونکە تیا ئەچین
ڕێی یەکیەتی بەئێمە ئەڵێن فەرزە گوێ گرین
لەم ڕۆڵە کوردە دڵ بەپەرۆشانە ئافەرین
هەی هەی چ بەرزە سەیر و هەوای ڕۆڵەکەی وڵات
حەیفە بەغەیری ئێستگەیی یافا ببێ لەلات
(ڕەمزێکی) کوردە دەنگی هەموویان شەپۆڵ شەپۆڵ[١]
(چالاک) ئەگاتە شاریی و کوردانی شاخ و چۆڵ[٢]
(گۆران)ە چاوی دوشمنی کورد پڕ بکا لە خۆڵ[٣]
گەر بێ و بچێت و بەستە بڵێ جاربەجار (ڕەشۆل)[٤]
ئەوسا ئەبێتە سەیر و سەفا بۆ هەموو کەسێ
شادی ئەبارێ گەر بەری بۆ ڕادیۆ دەسێ

ئەی (ژین) وەرە بەعەشقی نەسیمی بەیانیان[٥]
پێشکەش بکە سوپاسی من و هۆز و نیشتمان
بۆ لاوەکانی ئێستگەی کوردی بەدڵ، بەگیان
ئەم خزمەتەی ئەوانە کەوا کورد ئەدا نیشان
عەرزیان بکە کە بیری کەسی ئێرەیان نەکەن
ئەو ئیشەیان نموونەیە بۆ بەرزیی وەتەن

....

(١) ڕەمزی: مەبەست لە مامۆستای خوالێخۆشبوو ڕەمزی قەزازە.
(٢) چالاک: مەبەست لە مامۆستای خوالێخۆشبوو ڕەفیق چالاکە.
(٣) گۆران: مەبەست لە مامۆستای خوالێخۆشبوو عەبدوڵڵا گۆرانە.
(٤) ڕەشۆل: مەبەست لە هونەرمەندی خوالێخۆشبوو ڕەشۆلی حاجی عەبدوڵڵایە.
(٥) ژین: ڕۆژنامەی ژین. (مەحموود)

سەیران

سلێمانی ١٩٤٣/٤/٩

چەند خۆشە زوو هەستی بەری بەیانی
تاریک و لێڵ دەرچی لە ئاوەدانی
ورد ورد بڕۆی لە دەشتەوە بۆ نزار
گوێ بگری لە ئاهەنگی دەنگی باڵدار
یاخۆ ڕووبکەیتە سەر قەراغ ڕووبارێ
ئاوی وەکو مرواری بێتە خوارێ
خۆی پڕ لە ماسی دەوری بێشە و سەوزی
دەنگی کناچەی پۆڕ ببیەی بەبەرزی
یا ڕۆژی جەژنی ڕەمەزان و قوربان
وەختێ ناو شار ئەبێ بەشایی و لۆغان
چەند خۆشە دەوری پیرمەسوور لای هەستیار[١]
بێ غەم ئەڕوا زەرد و سوور بەلەنجەولار
یاخۆ بەهاری سالانی ڕابوردوو
کە ژن و پیاو لە سەیران بوون چوارشەموو
ژیانێکی خۆش و بەفەنتازی بوو
نە باسی (فاشیستی) و نە هی (نازی) بوو

چەند ساڵە (هیتلەر) لێمان بۆتە شەیتان
بەزوڵم و زۆر ئاگری شەڕی هەڵگیرسان
خۆی ماڵ وێران و قەومی سەرگەردان کرد
گوایا ئیشی چاکی بۆ ئەڵەمان کرد
ویستی دنیا داگیرکا، خۆی پاشا بێ
بابە: لە پاشای وا هەزار حاشا بێ
ئێستە نازی لە برسا سەگ ڕاو ئەنێ
هێتلەر ڕۆژی سەد جار خۆی لە جاو ئەنێ
ئەمەریکا و ئینگلیز و ڕووس سەرکەوتوون
نازی و فاشیستی تووشی گیانەڵا بوون
بەم زووانە خوا بیکا تەسلیم ئەبن
ئەمجا فێری ئەخلاق و تەعلیم ئەبن
ڕۆژی تەسلیمیان جەژنە بۆ کوردستان
لەگەڵ سوێندخواران کورد ئەچێ بۆ سەیران
بەخوا زۆر خۆشە لای کورد مژدەی زەفەر
بۆ سوێندخواران خوایە زوو بچێتە سەر

....

(١) پیرمەسور (پیرمەنصور) مەزارێکە لە گەڕەکی مەڵکەندی شاری سلێمانی لە جەژناندا منداڵان لەو ناوچەیەدا بەخۆشی ڕایان ئەبوارد.

مەناڵە ئەی دڵ

زمناکۆ ١٩٤٢/٦/١٧

مەناڵە ئەی دڵ ئارامت ببێ شێرانە تا ماوی
لە پێناوی نیگارا کۆتەیەکیان گەر لە پێ ناوی
هەزاران چاو و ڕاوت لێ بکەن قەت سڵ مەکە بۆ عەشق
بەچاوێ ڕاوکراوی تا بمێنی حەپس و گیراوی
بڕۆ هەر هۆگری ئەو شۆخەبە، ئەو چاوە مەستانە
مەترسە هیچ لە تانەی خەڵق و کردەی چەرخ و بەدناوی
وەکو بیری من ئەمڕۆ وردە خاڵی دەوری گۆناکەی
وەکو هەڵبەستەکانم ڕێکوپێکە قەددی لاولاوی

ئەگەر هات و لە یادی لابدەی سەبر و سوباتت کوا؟
لە عەشقی دولبەرا بێت و نەسووتێی دیارە خرفاوی
لە زمناکۆ بەخوڕ فرمێسک بڕێژە ساف وەکو سیروان
بەناڵەش ئەم کەژە پڕکە لە دووریی پەرچەمی خاوی
ئەگەرچی بێ وەفایە ئەو نیگارە دائیما بۆ تۆ
بەڵام تۆ شێوەیی سیدق و وەفا گەر بەرنەدەی پیاوی

بایەکی بەیانی

سلێمانی ١٩٤٣/٦/١١

فیدات بم بایەکەی وەختی بەیانی
لەگەڵ تۆ خۆشە لای من زیندەگانی
کەژ و دەشت و چەمەن ئەبڕی لە ناکاو
لە پیرمام و لە قۆپی و مێرگەپانی
گەهێ قەندیل ئەچی، گەه دەوری سورکێو
سەرەو ژوور جار بەجار لای گۆڵی (وان)ی
وڵاتی کوردەواری ڕاگوزەرتە
بەسەربەستانە مەشغووڵی گەڕانی
بەیانیان من خەریکی (گا، مەلاس)م
لە ژوور سەرمی وەکو ئاواتی گیانی
لە سۆزەی فێنکت وا دێتە بیرم
ئەڵێی هەستە ئەگەر پەستی ژیانی
غوباری ناو لەشت دەرمانە بۆ من
پەڕی سیمورغە بۆ نەرم و نیانی
لە کاتێکا خەواڵووم خۆڵی چەند جێ
لە چاوم کە کلێکە ئەسفەهانی
بە بۆنی ئەو وڵاتانەش کە دیوتە
بهەنوە مێشکم ئەی هاوڕێی نیهانی
ئەگەر تۆ ئەم نیازەم جێبەجێ کەی
منیش پەیمان ئەکەم ڕاست و ڕەوانی

بەچاوی کاڵ و لێوی ئاڵ و خڕخاڵ
ئیتر تەفرە نەخۆم وەک نانی نانی
بەچیهرەی یار و عیشوەی دڵ نەبەستم
بەخەندە پێ بکەنم تۆش پێ بزانی
شەوی وەسڵی بنێمە عاستی پشت گوێ
بەعەشقی یار نەچێژم شادمانی
سەرم تەرخان بکەم بۆ دەردی هۆزم
دڵم جۆش دەم بەعەشقی نیشتمانی
فیدات بم بایەکەی وەختی بەیانی
لە کوێی؟ هەڵکە. وەرە هاوڕێی نیهانی[1]

....

[1] لێرە بەدواوە، تا کۆتایی هەڵبەستەکە لەلای ئێمە نەبوو، لە دەستنووسەکەی مامۆستا حەمە بۆردا هەبوو بۆ تەواوکردنی هەڵبەستەکە نووسیمانەوە.

پەیامێک بۆ یار

سلێمانی ١٩٤٣/٦/٢٧

بەچاوت سوێند ئەخۆم ئەی یاری نازدار
دڵم لای تۆ بوو، تاکو پار و پێرار
بەڕۆژ هەر هاتوچۆم بوو بۆ تەماشات
بەشەو وەک کۆترێ بووم دەم بەهاوار
وەها جێگیر بوو وێنەی تۆ لە سەرما
خەو و خۆراک نەمابوو لام بەیەکجار
بەڵێ خۆش بوو لەلام ئەو تۆزە ژینە
کە ڕامانبوارد بەکوێری چاوی ئەغیار
خودا هەڵناگرێ تۆیش دڵنەرم بووی
بەرامبەر من بەگوفتار و بەکردار
بەپەنهانی لە گۆشەی چاوەکانت
دەمم شیرین ئەبوو مانگی هەزار جار
لە تاریکی شەوا هەروا لەبیرمە
من و تۆ پێکەوە بووین وەک گوڵ و خار

ئەوەندە لوتفی تۆم دیوە ئەگەر بێی
لەتم کەی جومگە جومگە نیمە ئازار
بەڵام ئێستا ئەبێ تۆ لێم ببووری
وەکوو جاران کە نیمە مەیلی دیدار
شەوێ ڕێم کەوتە لای هەندێ برادەر
بەکوردی تێگەیشتووی ئەهلی ناو شار
یەکێکیان پێی وتم وەک سەرزەنشتێ
بەسێتی سەرپەرشتی خاڵ و ڕوخسار
گریمان پەیڕەوی ئێمە نەزانی
بەئەشعار و بەکردار و بەئاسار
لەبەرچی بولبولی خۆش خوانی یاری
لە جیاتی نیشتمان و کوردی غەمبار
لەسەر تۆ فەرزە بۆ بەرزیی وڵاتت
شەو و ڕۆژ هەر بنووسی نەثر و ئەشعار
کەچی تۆ شیعرەکانت بۆتە گاڵتە
بەباسی وردە خاڵ و زوڵفی دڵدار
وتم: یاران بەپارە و عیلم و خزمەت
منیش خۆ نیمە عیلم و زێڕ و دینار
بەڵام شەرت بێ هەتا ماوم لە دنیا
بەکردار و بەئەشعار و بەئەفکار
درێغی قەت نەکەم بۆ نیشتمانم
هەوڵ دەم من بەنووسین و بەگوفتار
لەمن دڵگیر مەبە ئەی یاری گیانی
لە عەشقی نیشتمان کەوتوومە هاوار

چوارینە

له عەشقی یار و دەس لەملانی تۆیه
له باسی لێو و چاوی جوانی تۆیه
له بادەی دەست و خۆبادانی تۆیه
له شیعری عاشقی و دانانی تۆیه(١)

....

(١) له بارەی ئەم چوارینەوه حەمەبۆر ئەڵێ: لام وایه تاکه بەیتێکی تری بەدواوەیه که نەوەختی خۆی لەگەڵ پارچه شیعرەکەدا له گەلاوێژدا بڵاوکراوەتەوه و نه له دەستنووسەکەی لای منیشا هەیه.

دولبەرێکی خۆ وڵاتی

سلێمانی ١٩٤٣/٧/١

دولبەرێکی خۆوڵاتی ئێستەکه دڵدارمه
بۆیه دڵ پڕ سۆزم و جار جار بەدەم هاوارمه
من ئەگەر لەو تەلعەتەی ئیلهامی ڕۆحانیم نەبێ
چۆن خەیاڵی فیکری بیکر و کەڵکەڵەی ئەشعارمه
وەی چ عەییارە هەزار مەکری لەژێر سەردا هەیه
گاه دڵ دز گەه بەعیشوه لابەری ئازارمه
چاوی بازی هەر بەچاوبازی خەریکی فیتنەیه
لەعلی لێویشی ئەزانم وەک مەیی سەر شارمه
حەز ئەکەم تێر سەیری چاوی کەم بەڵام مورغی دڵم
دێته لەرزه و پێم ئەڵێ هاوار ئەوه شمقارمه
نەوڕەس و نەوپێگەیشتوو، دەم بەخەندە، بێ ڕەقیب
شەرم ئەکا چونکه یەکەم نازدارەکەی ناو شارمه
زۆر دەمێ بوو وێڵی شۆخێکی وەها بووم سەد شوکر
تازه وا دۆزیمەوه من عاشق و ئەو یارمه(١)
بۆ یەکەمجار ئەو بوو دەرگای مەیکەدەی لێ کردمەوه
مەی گوسارییی عەشقی هەر لەوساوه پیشه و کارمه
هەر ئەویش بتخانەیی فێرکردمو لای دام له ڕێ
تاکو ئێستاش جوانپەرستی شوهرەیێکی دیارمه

داخی داخان زوو بەجێی هێشتم بەتەنیا مامەوه
خەڵکی گۆڕ و، من ژیانم جێگه گۆڕەوشارمه
وا بەناچاری و زەبوونی یادی بۆته دولبەرم
شەرته کردوومه و خەیاڵی دائیما وادارمه

....

(١) لێره بەدواوه، تا کۆتایی هەڵبەستەکه له لای ئێمه نەبوو، له دەستنووسەکەی مامۆستا حەمه بۆردا هەبوو بۆ تەواوکردنی هەڵبەستەکه نووسیمانەوه.

ژیانێکی بێ غەم

زێویه ١٩٤٣/٩/١٢

خوا بیدا بتبێ هەندێ دێمەکار
بنەتۆوی خۆت جووتەگای بەکار
دوو مانگا و بیست سەر بزن و ده سەر مەڕ
ژنێکی دڵسۆز بۆت بێنێته بەر
دوو بەرە و چیغێ لەگەڵ چەرداخێ
له شارەزوور بی یا پەنا شاخێ
له تواناشا نەختێ بەخۆ بی
له دوای هێڵی خۆت مەستی هۆ هۆ بی
بۆ خوێندەواریش هێندە بتوانی
(ژین) بخوێنییەوه و مەعنای بزانی
ئەگەر ئەمانه بۆ تۆ یەکگیر بێ
دەوڵەمەندی، با، ناوت فەقیر بێ
هیچ لازم ناکا خاوەن ئوتێل بی
بەدوای ئاواتا هەمیشه وێڵ بی
ژیانت پڕه له شادی و خۆشی
له ڕەنجی شانت، ئەخۆی، ئەنۆشی
نانێکت ئەبێ دەستدار و بێ دەس
دێن لەوێ ئەیخۆن بەکەیف و هەوەس
چونکه ژیانی ئێستەی شارستان
هەرکەس لێی دوور بێ نابینێ زیان

رۆژی کـــــاســــــــبی هەر دەس بڕینە
خــــزم و برایـی بـۆ ورگـــــە شـــــینە
خــــوێندن بۆ ناو و مــــەئمـــــووریـەتە
نەک بۆ خــزمـــەتی مـــوڵک و مـــیللەتە
پارەداریـش بی ئـەبێ مــــــەغـــــروور بی
باشـــتـــر ئەوەیە کـــە لە شـــار دوور بی

خەو ڕەوێنێکە

سلێمانی ٨/ ١٠/١٩٤٣

هەستە لە خەو کوردی هەژار
ئەی نەونەمامی ڕۆژگار
خۆت گورج کە وەک مەردی بەکار
ڕەنجێک بدە بۆ یادگار
تۆ دەمدەمی
کەمتەرخەمی
کوا مەرهەمی   زامی نیهان
با ڕاپەڕین
وەک فیل بەتین
ببیە ئەمین   بۆ نیشتمان
بەری بەیان ڕووی پڕ سروور
گزنگی خۆر هات زەرد و سوور
ڕۆژیش هەڵات پڕ شەوق و نوور
هێشتا لە خەودای پرخ و هووڕ
هەستە لە خەو
مەیکە بەشەو
ڕۆژێکی نەو   کەوتە جیهان
وەک شێری نەڕ
تۆش بێ خەتەر
ڕێ بگرەبەر   ناکەی زیان
بنواڕە ڕۆژئاوا بەدڵ

بۆت کەشف ئەکەن ژێر ئاو و گڵ
وڵاتی خۆیان کرد بەگوڵ
تۆش بێ خەبەر، هەر خاو و شل
کوا ڕاپەڕین
وا سەرزەمین
بۆتە کەمین   بۆ ژین و ژان
وریاییبە
ئازاییبە
ڕیسواییبە   بگری وچان
ئەم نیشتمانەی تۆ هەتە
زۆر دڵ لە داخی لەت لەتە
کانگای شتی پڕ قیمەتە
موحتاجی هەوڵ و هیممەتە
ئەی نەونەمام
کوردی برام
بیرێکە خام   ژینی نەزان
بۆ ئەو کەسە
زۆر کەم دەسە
خوێندن بەسە   ئەمما بەجان
بانگ کردنم پڕ حەسرەتە
بەگوێم بکە زۆر فرسەتە
خەوی جەهالەت نەگبەتە
زانین چرای سەعادەتە
شتێکە ڕوون
عیلم و فونوون
کوردی زەبوون   ئەیدا نیشان
سا بێ پشوو
بخوێنن هەموو
تا زووبەزوو   بێنە مەیان

پێشکەشی نیشتمان

١٩٤٣/١٠/٢٢

فیدات بم خاکی کوردستان نموونەی جەننەتی عەدنان
لەسەر تا خوار
گوڵ و گوڵزار
دڵی غەمبار، ئەکا دەرمان، فیدات بم خاکی کوردستان
هەوارگە و دیمەنی جوانت
لە گەرمێن و لە کوێستانت
بەبێگانە
وەکو تانە
ئەڵێن گیانە، منم لوبنان، فیدات بم خاکی کوردستان
بەسەیری تۆ منی میسکێن
فەرەح دێتە دڵم چین چین
لەوێ دابەش
ئەبێ بۆ لەش
وەکو ئاتەش، ئەکا جەولان، فیدات بم خاکی کوردستان
بەڵێ گوڵ خۆی کە ئەنوێنێ
بینای هەستێم ئەلەرزێنێ
بەڵام وەک تۆ
گوڵێکی نۆ
بەڕەنگ و بۆ، نیبیە قوربان، فیدات بم خاکی کوردستان
لە بیرمە وەک شتێ مەعلووم
مناڵ بووم عاشقی تۆ بووم
کە مامۆستام
لە ریز دانام
وتی ئەی خام، بنووسە جوان، فیدات بم خاکی کوردستان
ئەویش نەبوایە باوەڕکە
گڵ و بەردت کە مووفەڕکە
ئەیانکرد کێش

دڵی پڕ ئێش
وەک ئاسنکێش، بەبێ تاوان، فیدات بم خاکی کوردستان
لەسەر من فەرزە تا مردن
لە وەسفی تۆ خەیاڵ کردن
بەشیعری جوان
وەیا پەخشان
دڵی ئینسان، بکەم حەیران، فیدات بم خاکی کوردستان
بەڵام بۆ خزمەتت گیانە
ئومێدی من بەپیاوانە
ئەوان زۆرجار
هەزاران کار
ئەکەن ڕزگار، بەبێ دامان، فیدات بم خاکی کوردستان

ئەی پەپوولە[١]

سلێمانی ١٩٤٢/١٢/١٨

ئەی پەپوولەی هەژاری ڕەنگاوڕەنگ
بفڕە بۆ خۆت بەسەر گوڵ و چەمەنا
لە شەقەی باڵ بدە بە سەد ئاهەنگ
لە دەرودەشت و ناو چیا و دەوەنا
چەندە جوانە کە ئەفڕی پێچاو پێچ
هەر هەناسەی لە شوێنێ میوانی
ڕێی فڕینت بڵند و خوار و خێچ
بێ وەی و شادمان و خەندانی
خۆزگە دوو باڵی چەشنی تۆم دەسەکەوت
پێی بچوومایە ناو چەمەن بەبەیان
گوڵ زیارەت بکەم بەریز شەش و حەوت
هەڵمژم بۆن و ماچ بکەم پەڕەیان
خۆزگە وەک تۆ بەتاقی تەنیایی
ڕامبواردایە دوور لە خەڵقی زەمین
جێم چەمەنزار ئەبوو بەشەیدایی

بێ غەم و دەرد و دوور لە بوغز و قین
خۆزگە وەک تۆ لە گۆشەی دنیا
تێ بگەیمایە چەندە سەربەستی
بێ غەم و کەڵکەڵەی جیهان و سزا
وەکو تۆ دوور ئەبووم لە دڵپەستی
ئەی پەپوولەی هەژاری ئێسک سووک
تۆ بەسەزمان و هێمن و مەزڵووم
بیری گەورەت هەیە و سەرێکی بچووک
فەلسەفەی ژین لە تۆ بووە مەعلووم
ئەی مەلی بێ هەوا و کیبر و غورور
بفڕە بۆ خۆت بەعەرد و ئاسمانا
بفڕە بۆ خۆت بەزەمزەمە و بەسروور
کەمە هاوتات لە کردەوەی جوانا

....

(١) مامۆستا کامەران موکریی خوالێخۆشبوو زۆر بەم شیعرە موعجەب بوو، هەرچەند یەکترمان ئەدی و باسی شیعر و ئەدەبیات ئەکرا چەند پارچەیەکی ئەم چامەیەی کە لەبەربوو بۆ ئەخوێندمەوە و ڕێزگرتنی خۆی بۆ بەختیار دەرئەبڕی. (مەحموود)

خواوەندی جوانی

١٩٤٤/٤/٣

لای خوداوەندی شیرینی جوانی
ملکەچ وەستابووم بەپەرێشانی
بەدڵی پاک و سەری بێ غروور
ورد ئەبوومەوە لە جوانی پڕ نوور
لەپڕ، شەماڵێ هەڵی کرد لە من
هات دای لە هەستم بردی شنەشن
بۆ ناو ئاسمانی بیری بێ پایان
فڕاندی ساتێ لێی نەگرت وچان
ئێستە لەوێدا کەوتۆتە شادی
مەستی دڵداری و نەشئەی ئازادی

شیوەنی دڵ

سلێمانی ١٩٤٤/٥/٨

کە تەماشای گوڵ ئەکەم ڕۆژی بەهار
شادمان دیارە بەدەم پێ ئەکەنێ
بۆن ئەبەخشێنێ وەکو پەرچەمی یار
پاڵ بەپەستی و غەمی دنیاوە ئەنێ
وەرە بڕوانە دڵی من (گوڵەکەم)
چەندە تاریکە کە بۆتە شەوەزەنگ
وەختە ڕێ و شوێنی ژیانم هەڵە کەم
سەرزەمین هێندە لە چاوما بووە تەنگ
(دڵەکەم ڕۆییوە، ئای بۆ دڵەکەم)
بەبەهاریش نییەتی نەشئەو و دەنگ
کە تەماشای دڵ ئەکەم پڕ لە جەخار
گەشە ناکا بەتەماشای چەمەنێ
لە هەوارگە و چەم و هاوینەهاوار
تاکو بێ دەردی پەرەی لێ ئەسەنێ
خوایە چی بکەم ئەمە دەرمانی چییە
بچمە کوێ؟ کێ هەیە فریای بکەوێ
گیانە ئەی دڵ ئەمە گریانی چییە
بۆچی ئۆقرەت نییە تا نیوە شەوێ
تێگەیشتم ئەمە ئەفغانی چییە
دیارە هەر دیدەنی دڵداری ئەوێ
بەسە ئەی دڵ خەفەت و ناڵەیی زار
شتی وەک تۆ ستەمە ڕووی بدەنێ
خۆت مەسووتێنە بەئاواتی نیگار
من مەفەوتێنە لەبۆ گوڵبەدەنێ
ئەچمە کونجێکەوە تا ماوە ژیان
دائەنیشم خەم ئەخۆم مات و حەزین

سەری خۆم کز ئەکەم و سیرڕی نیهان
بێ توانجی ئەم و ئەو گەردەنشین
ئەوە خۆشە نەوەکوو ئەهلی زەمان
پێم بڵێن تێکچووە نەیماوە نگین
بەختیاری ئەکەمە پێشکەشی یار
ڕەنجەڕۆییش بەشی من بێ تەمەنێ
بەکوڵ ئەگریم و ئەڵێم دیدە خومار
کوشتمی و کەس نییە تۆڵەم بسەنێ

سکاڵای دڵ بۆ ئەستێرەیەکی هاوڕێم[1]

بەکرەجۆ ١/٦/١٩٤٤

ئەی ئەستێرەی پرشنگدار
ڕێ نیشاندەری ڕێبوار
عالەم نووستوو تۆ بێدار
ئاسمان ئەبڕی بەشەوگار

دوای زەردەپەڕ تا گزنگ
چ جوانی، چەشنی ئاورنگ
ڕشێنەی شەوق و پرشنگ
ئەدەی لەسەرم و سەر سنگ

ئەی گەوهەری ئاسمانی
سەرچاوەی نوور و جوانی
تێ ئەگەم بەپەنهانی
کە ئاواڵێکی گیانی

تۆ ئەڕۆی بەلەنجەولار
جریوەت دێ و بەختیار
ئەزانی منی هەژار
لەناو خەم ناگرم قەرار

ئەی هاوڕێکەی شەوگارم
من پەست و شەو بێدارم
گوێ بگرە لە هاوارم
تێ بگە لە ئازارم

ئەم عەردەی تۆ ئەیبینی
پڕ هەڵڵایە و خودبینی
هەیە بۆ خۆشی ژینی
تاڵان ئەکا هاودینی

هەر هەژارە قوڕبەسەر
بێ باربۆ، بێ یارمەتدەر
کەچی پیاوی خاوەن زەڕ
بێ بەزەیی، بێ خەبەر

نەماون ئەو پیاوانە
لە نەبوونی و تەنگانە
بۆ دۆست و بۆ بێگانە
خزمەت بکەن مەردانە

ڕاستی بەڵێن و پەیمان
درێغ، چوونەوە ئاسمان
لای خزم و هاوڕێی ژیان
بێ باوە و ناو و نیشان

لای گەلێکی کەم دووربین
ئێستاش خۆشە نەزانین
چونکە باسی تێکۆشین
بکەم لێم ئەکەن نەفرین

نەک شەو ڕۆژیشمان تارە
زۆرمان بێ هۆش و کارە
ڕووناکی زانین دیارە
ڕوو تێکردنی عارە

له ژینی وا بێزارم
بۆیه وا گرفتارم
هێنده دڵ پڕ جەخارم
مائیلی کۆچ و بارم

ئەی هاوڕێکەم دڵ پەستم
هیچ لەم عەردە ناوەستم
بۆ ئەوەی لێرە هەستم
زووکە دەس بەرە دەستم

بمبە بۆ ئاسمانی شین
بمگێڕە تا ماومە ژین
بام دووربم لەسەر زەمین
بێمە شادی و پێکەنین

خۆ ئەگەر ئەوە نابێ
تۆ شاد، با حاڵم وابێ
دوعای چاکت لای خوا بێ
بەڵکو بۆ من گیرابێ

....

(١) چەند کۆپلەیەک لەم هەڵبەستە لەلایەن هونەرمەند کاک جەلال کۆچەرەوە بەئاوازێکی تایبەتی خۆی له ئێستگەی کوردی بەگۆرانی تۆمار کراوە.

ئاواتی شەوێک

سلێمانی ١٩٤٤/٩/١

شەوێک ناوجەرگی ئاسمان ڕۆشن بێ
وەک قەڵای مەردی دۆست و دوژمن بێ
ئەستێرەی ئاسمان بەجریوە جریو
پرشنگ بگرنە کەژ و دۆڵ و شیو
بووکی مانگ لە کەل چاو هەڵبهێنێ
تریفە تریف ڕووی خۆی بنوێنێ

جار جار له ناکاو کزەی بای شەماڵ
ببێتە هاوڕێی سایەقەی ساماڵ
گیانلەبەر لەژێر تارای شەوا بێ
سەرجەم له گرمە و پرخەی خەوابێ
ئاواتم وایە لەگەڵ نازدارێ
هەردوو یەک بگرین لەناو گوڵزارێ
کام نازدار؟ ئەوەی ئەگەر پێی شادبم
له بەندی خەم و خەفەت ئازادبم
وەکو دوو دڵسۆز هەتا بەیانی
سکاڵا بکەین بەشادمانی
لەسەر مەخمەڵی گیا و سەوزەڵانی
شەونخون کێش بین بۆ کامەرانی
شەرابمان عەتری پەڕەی گوڵان بێ
ساز و سەمتوورمان دەنگی مەلان بێ
مەزەمان ماچی لێوی نازدار بێ
پەرداخمان پیاڵەی چاوی دڵدار بێ
لەبەردەممانا خوڕەی ڕووبار بێ
له چاوی مەستی هەستیم لێ دیار بێ
ئای چەندە خۆشە لای منی هەژار
ئەو شەوە بۆ خۆم ئەژیم بەختیار
سەرم کەڵکەڵەی ژیانی نابێ
دڵم ئارەزووی جیهانی نابێ
سامانی زۆرم نایەتە بەرچاو
بیرم دوور ئەبێ له خەیاڵی خاو
سا فەلەک خۆ تۆ خۆشیت هەیە و، ئێش
هەلێکی وەهام بۆ بێنەرە پێش
با شەوێک له سای تۆدا وەک شابم
تووشی ئاوات و بەرزی هیوابم
بەڵام سەد ئەفسووس بۆ تۆی نالەبار
ڕەگی پیاوەتیت نابزوێ یەک جار

کەواتە تەنیا ڕێی ڕاست و گوشاد
مردنە بمکا بەو ئاواتە شاد
تا ئەوسا گیانم لە سزادایە
ژینی گیان لەوێ جووتەی هیوایە

لە کوێی ئەی شادمانی

سلێمانی ١٩٤٤/٩/٧

لە کوێی ئەی شادمانی، ئەی هیوای بەرزی ژیانی دڵ!
لە کوێی ئەی تاقە ئەستێرەی بەیانی کامەرانی دڵ!
لە باخێکا هەتا چاو بڕ ئەکا گوڵ چەتری هەڵدابێ
لە ناوەندی گوڵا چەند دولبەری پڕ عیشوە وەستابێ
بەبەزم و ڕەزمەوە زۆر کەس لەوێدا مەست و شەیدا بێ
کە ئەڕوانم دڵم هەر پەستە نەشئەی تیا پەیا نابێ
لە کوێی ئەی شادمانی، ئەی هیوای بەرزی ژیانی من!
لە کوێی ئەی تاقە ئەستێرەی بەیانی کامەرانی من!
گەلێ جار وا ئەکەومە گێژەوە خۆم ڕێ بە خۆم نابەم
ئەڵێم با مەینەتی دنیا بەجامێ مەی لە دڵ لابەم
لە کاتێکا کەوا سەرمەستی نۆشی ئەو مەیی نابەم
کەچی دەردی دڵم زیاتر ئەبێ، بۆ کوێوە، هانا بەم!
لە کوێی ئەی شادمانی، ئەی هیوای بەرزی ژیانی دڵ!
لە کوێی ئەی تاقە ئەستێرەی بەیانی کامەرانی دڵ!
لەلای من وا بووە تا ئێستە واشی تێ ئەگەم جارێ
لە سیمای دڵبەران با چەشنی مانگ بێ شادی نابارێ
بەپارەش نایەتە بەرهەم لە دڵ دەرکردنی خارێ
بەڵام گەر بەختیار بیت شادمانیت دێتە ئاقارێ
لە کوێی ئەی بەختیاری، تۆی دەوای دەردی ژیانی من!
لە کوێی ئەی تاقە ئەستێرەی بەیانی کامەرانی من!
لەلای من بەختیاری چۆتە ناو پرشنگی ئازادی
لە هەرجێ دەرکەوێ نامێنێ بەدبەختی و بێدادی

ئەوی بچنێتەوە پرشنگی ئازادی، بڕە شادی
لە دەس پەستی زەمان و زۆری بێگانە نییە دادی
لە کوێی ئەی ڕۆژی ئازادی، ئەتۆی نووری وڵاتی من!
لە کوێی چاوت هەڵێنە بۆ ژیان و بۆ حەیاتی من!
لە کوێی وا چاوەڕوانم ڕوو لە خاکی نیشتمانم کەی
بەتیشکی بەختیاریت چارەی زامی نیهانم کەی
لە قوولکەی پەستییا ڕامکێشە، دەربەستی ژیانم کەی
هیوای دواڕۆژ و هەستی پڕ لە کەللە و ناخی گیانم کەی
لە کوێی ئەی عیلم و عیرفان چونکە هەرتۆی نوور و هاتی من!
دەسا چاوت هەڵێنە بۆ ژیان و بۆ نەجاتی من!

وابزانم خەوبوو

سلێمانی ١٩٤٤/١١/١

لە بێشەلانی سەر لووتکەی شاخێ
لە شادی، هەڵمدابوو بەیداخێ
جێیەک بوو، کۆنە ئێلاخی شاهان
ئاوەڵی هەوری بەرزی ئاسمان
ئاوی وەک چاوی قەرژاڵ ڕووناک بوو
دەرمانی دڵی تەنگ و غەمناک بوو
بریسک و هوڕڕی هەروەک مرواری
بەنرخ بوو بەڵام کەم بوو کڕیاری
بۆنی کەنێرە و گوڵە بەڕۆنە
هەنگی کێش ئەکرد لە دوور بەو بۆنە
بەیان لە دەنگی مەلی ناو نزار
لە خەو هەڵ ئەستام گوێم ئەگرت زۆر جار
نە ساز و سەمتوور نە عوود و کەمان
خۆشییەکی وای نەئەدا بەگیان
بای شەماڵ فێنک ئەهات بەرەو ڕووم
زۆر بۆنی خۆشی ئەسوو لە کەپووم[١]

لە دامێنەوە چەم و چغورد بوو
ڕێبازی جاف و گۆران و کورد بوو
جگە لەوانەش کە مانگ هەڵ ئەهات
بەپرشنگی نوور ئەیکردم خەڵات
سەرم بەوێنەی قوتووی وێنەگر
ئەو دیمەنانەی ئەگرت کوت و پڕ
لەناو شۆراوی قوڵکەی چاومدا
ئەیشتنەوانێ تا خۆی دەرئەدا
بەشەو یەک بەیەک ئەیخستە بەر چاو
شەویش بەوانە دڵ ئەکەوتە داو
لەوێ بەتەنیا کە دوورە شار بووم
بۆ خۆم ئاسوودە، زۆر بەختیار بووم
ڕۆژێک کە ڕوانیم کچێک چواردە ساڵ
هاتە لام دانیشت بۆم بوو بەئاواڵ
بەقسەی شیرین، بەعیشوەداری
خستمیە گێژی دەریای دڵداری
دوو هاوڕێی دۆست و دوو یاری گیانی
کەوتینە سەیران بەشادمانی
دڵپاک بێ کینە لە گوڵ ڕەنگین تر
ڕەوشتی لە خۆی زیاتر شیرینتر
بەشۆخوشەنگی بەچاوی بادام
دڵەی هەژار و بێ هۆشی بادام
بەڵێ لەپێشا هەرچەند تەنیا بووم
بەراستی خاوەن سەیر و سەفا بووم
کە ئەو هات ئێجگار دڵشادی کردم
لە تەنیایی ژین ئازادی کردم
بەشەو دائەنیشت لە ژوور سەرینم
خوا خوام بوو نەڕوا یاری شیرینم
بەیانێک بێ من ڕووی کردە ناوێ
هەر چاوەڕوان بووم بێتەوە لەوێ

بەڵام ڕۆژ ڕابوورد شەوی سەختم بوو
بەشەو هەر دەنگی پەپووی بەختم بوو
نەگەڕایەوە گیانی شیرینم
سەری خۆم هەڵگرت بچم بیبینم
ئەمە چەند ساڵە بۆی سەرگەردانم
لە کوردستانا وێڵی شارانم
نازانم چۆتە کام دێ، کام هەوار
چۆن منی جێ هێشت بەئێش و ئازار
تۆ بڵێی یاران بۆ جارێکی تر
یەک بگرینەوە هەردوو کوتووپڕ
بەڵام داخەکەم خەتا هی ئەو بوو
نایبینمەوە (وا بزانم خەو بوو)

....

(١) کەپوو: لووت.

جەژنی قوربان

سلێمانی ١٩٤٤/١١/١٤

وا بەرە جەژنانە ئەڕوانم زەمین
بەرگی سەوز و سووری شادی کردەبەر
کیژ و کوڕ دڵخۆش و دەم پڕ پێکەنین
هەرزەکار بۆ شایی بەستوویە کەمەر
گیانلەبەر گەورە و بچووک هەرچی ئەژین
هەستی خۆشی کردووە و کەوتۆتە فەڕ
جەژنی قوربانە، وڵات سەیرانییە
هەر بەشی من دەرد و سەرگەردانییە
وەک مەلێکی چوست و چالاکی چیا
سەردەمێ ئاسمانی شادی بوو بەجێم
بێ خەفەت ئەفڕیم، لە گەردوون دڵنیا
تا لە پڕ کۆسپێکی مەینەت هاتە ڕێم

شاپەڕی باڵی شکانم جیا جیا
ئێستە نازانم لە کوێ کەوتووم و کێم
ئەی فەلەک تۆ هەر نەوەک بۆ من وەهای
بۆ گەلی بێ دەسەڵات خاوەن سزای
جەژنی قوربانە بەڵام کوردی هەژار
جەژنی هەر نوێژکردن و نان خواردنە
هەرچی خوا فەرموویەتی نایهێننە کار
هەر لە جەژنا دوودڵی و شەڕ کردنە
چۆن دڵم خۆش بێ ئەبینم چەند هەزار
ئیشی هەر ناکۆکیی و ناوبردنە
تا وڵات جەژنی وەهابێ ساڵ بەساڵ
ئەم دڵەم جەژنان ئەبێتە کۆی زوخاڵ

لەبەر ئاوێنە

سلێمانی ١٩٤٤/١٢/٣

سەر لە بەیانی کە لە خەو هەستام
بۆ خۆ ڕێکخستن کوڕێکی وەستام
ئیتر لە بەردەم باڵا ئاوێنە
ئەکەومە گرمە بگرە و بۆم بێنە
تاوێک گیرۆدە بەڕیش تاشینم
دەمێک خەریکی موو هەڵپاچینم
دوای ئەوە ئەچم سەر و ڕووم ئەشۆم
سەرم دابێنم، چیم هەبێ ئەیخۆم
لەبەر ئاوێنە هێندە بەتینم
ساتێکم ئەوێ بۆ جل گۆڕینم
ئنجا کە وێنەی خۆم دێتە بەرچاو
ئەڵێم بوومەتە لاوێکی تەواو
خۆم بەخۆم ئەڵێم وابووم بەئینسان
ئەتوانم بچم بۆ گەشتی شاران

بەڵام پاش نەختێ کە ئەچمە بازاڕ
هەندێ تووش ئەبم لە ئەهلی ناوشار
هەرچەند بەسوورەت وەک من باڵا نین
بەڵام بەسیرەت دڵسۆز و گیانین
ڕووخۆش و هێمن، زوبانیان شیرین
بۆ فرمانی خەڵک دەم بەپێکەنین
هەر ساتەی ئیشێک ئەگرنە ئەستۆ
کە سوودی هەبێ بۆ بێگانە و خۆ
هێندە لاوچاکن، بۆ بێ دەسەڵات
هەوڵ ئەدەن بۆیان بگەنە ئاوات
کە ئەوانەم دی دڵم دێتە جۆش
ئەچمەوە ماڵێ هەروەکو سەرخۆش
لەبەردەم باڵا ئاوێنەی ناوماڵ
ئەکەومە دەریای بێ بنی خەیاڵ
تێ ئەگەم بەرگی نهێنیم ماوە
وەکو ئەمەیان جوان ڕێک نەخراوە
جا بەدڵ ئەڵێم ئەی میناى گوڵگوون
تۆ بۆ من دەرخە نارێکی دەروون
بزانم ڕاستم، یاخۆ چەوێڵم
ناشیرین، یاخۆ شیرینی خێڵم؟
وەک سەرم بۆنی ئەڕوا بیست هەنگاو
وڵات پەرستیش ئەزانی تەواو؟
وەک دەم و چاوم بریقەدارە
پرشنگی زانین لەناویا دیارە؟
وەک بەدەم ئێجگار قسەم بەسۆزە
ئامانجەکەشم پاک و پیرۆزە؟
وەک دانم سپی، لێویشم ئاڵە
مژینی خوێنی کورد لایان تاڵە؟
وەک مل هەڵپێچێ سوورە وەک خوێناو
بۆ ڕێی سەربەستیش خۆی ئەخاتە داو

وەک گوڵی یەخەم جوان و بێ گەردە
دڵیشم وایە یاخۆ پڕ دەردە؟
وەک لەپێش ئیشا جگەر خوێنینم
کە چوومە سەرئیش باشی ئەبینم
بەڵام سەد ئەفسووس هەرچەند ئەڕوانم
ئەوانەی وتم نایدا نیشانم
خۆزگە مینایەک ئەبوو پاک و ڕوون
نیشانی ئەدام نارێکی دەروون
تا وەک خەریکی سەر و ساچاخم
کەمێک خەریک بم لەگەڵ دەماخم
لەبەر ئەو ڕێک خەم کردەی ناشیرین
بەرگێک بپۆشم سەرتاپا ڕەنگین
ئەوسا ئەمبینی هێندە لاوچاکم
لە کوردستانا کوڕێکی تاکم
ئیتر ئاوێنەم بۆ ئەبوو بەدووان
ئەو بۆ ئاشکرا، ئەم لە بۆ نیهان
ئەو وەختە زۆر جوان ئەهاتمە بەرچاو
ئەگینا هێشتا ماومە ببمە لاو

من و شوانێک(١)

سلێمانی ١٩٤٥/٢/٩

هۆ کاکی شوان! گوێم لێیە لەو بن دارە
ئەوی ئەیڵێیت نایڵێیتەوە دووبارە
بەو ئاوازەت مێگەلەکەت سەرخۆشن
سەرمەست ئەڕۆن، ئەلەوەڕێن، بەجۆشن
گۆرانییەکەت دڵداریم ئەجووڵێنێ
لەرەی دەنگت تاسەی دووریم بۆ دێنێ
خۆزگەم بەخۆت کە لە شارستان دووری
سەربەست و دڵپاک و شاد و ڕوو سووری

دیارە، پەنجەی گەردوون لە عاستت کۆڵە
بۆ خۆت جێگات نزار و شاخ و دۆڵە
بەڵام بۆ ئێمە پەنجەی وا درێژە
لەتاو دەردی سەری ئەو سەرمان گێژە
جار جار سەرمان ئەباتە ژووری ئاسمان
کەچی ناکاو ئەمانخاتە ناو زیندان
بەکەیفی خۆی ئەمانگێڕێ بەعەردا
کەس ناتوانێ، نەڕوا و شەقامی بەردا
جیهانی لێ کردووین بەکۆشکی ڕەنگین
ژیانی بۆ کردووین بەشانەی هەنگوین
هەموو لە دوویان وێڵ و سەرگەردانین
تامی تامیمان ئەدا و پێ نازانین
منیش هەروا بۆ شوێن ئاواتی گوڵگوون
سەرمی جەنجاڵ کردووە خولیای گەردوون
لە بەدبەختیدا کەوتوومە کۆتەڵکۆ
لە دڵ پەستیمە وا هاتوومە لای تۆ
ئێستاش تکام ئەمەیە برای گیانی
پشوویەک بە لە ئاهەنگی گۆرانی
بەڵام ئینجا شمشاڵەکەت دەربێنە
فووی پیا کە و مامۆستایی خۆت بنوێنە
دەنگی شمشاڵ وەکو وژەی بای گوڵزار
تەفر و توونای ئەکا پەستی دڵی زار
دەنگی شمشاڵ مۆسیقای کوردستانە
کە گوێی لێ بگرم بۆ دەردم دەرمانە
ئەی کاکی شوان ئێجگار دەروون زوخاڵم
چاوەڕێی دەنگێکی بەرزی شمشاڵم
لەو ئاهەنگەی کە مەل ڕابوەستێنێ
لافاوی شادیش بۆ هەستیم هەستێنێ

بەزمێک لێدە، پەستی ژیان و گەردوون
لەناو دڵما ببا، بڕوات سەرنگوون
کاکەی گیانی! توخوا وا چاوەڕوانم
قوربانت بم، زووکە منیش میوانم

....

(١) چەند کۆپلەیەک لەم هەڵبەستە لەلایەن مامۆستای خوالێخۆشبوو عەلی مەردانەوە ئاوازی بۆ دانراوە و بەدەنگی خۆی لە ئێستگەی کوردیی تۆمار کراوە. (مەحموود).

بۆ گوڵەکەم

١٩٤٥/٤/١٢

گوڵەکەم، نازەنینەکەم
ئەی گوڵی باخی نیشتمان
وەرە بڕوانە ژینەکەم
چۆن لە دووریت بووە بەژان
برژە برژی برینەکەم
ڕاستگۆییم ئەدا نیشان
هەر منم سینە کون کونم
جەرگ و دڵ ئەنجن ئەنجنم
وا بەرەو ڕۆژی مردنم
وەرە نزیک سەرینەکەم

**

گیانەکەم، یاری مەستە چاو
ئێستە کەوتووم و تل ئەخۆم
خەمی دووریت کە دێت بەتاو
زۆرکەڕەت دەست لە خۆم ئەشۆم
وام لە جێدا و بێ هەناو
خۆم ئەزانم نەخۆشی تۆم
هۆش نەماو، بێ سەروبەرم
دەنگی شین دێ لە ژوور سەرم

دیتنی تۆیە دوختەرم
بۆ نەجاتم لە گیانەڵاو

**

شەو هەتاکو بەری بەیان
دڵەکەم پڕ لە زارییە
دەنگەکەم ئێستە بێگومان
پڕ لە سۆزی هەژارییە
بۆ گوڵی ڕووت ئەکەم فوغان
دیەنیت بەختیارییە
وا بەهار هات و سەرزەمین
بۆتە تارای سەوز و شین
هەموو دڵدارێک پێک گەیین
تۆش وەرە بمکە شادمان

گۆرانی سەرچنار

ڕیشێن ١٩٤٥/٨/٥

ئاوەکەی سەرچنار!
چاوگەکەی نیشتمان!
لای منی دەردەدار
تۆی شیفابەخشی گیان!

یەک دڵۆپ ئاوی تۆ
گەر بگاتە دەمم
لائەبا بێ درۆ
دەستبەجێ گشت غەمم

سەیرئەکەم پڕ بەدەشت
خاوەنی چیمەنی
بۆیە هەروەک بەهەشت
گوڵشەنی دیمەنی

ئاوەکەی سەرچنار
کەوسەری سەرزەمین
تۆ دەسی کردگار
پێتی بەخشیوە ژین

هەڵقوڵە هەر بەجۆش
ڕێڕەوت گەوهەرە
ئاوی پیرۆز و خۆش
لوتفی خوات لەسەرە

تۆم هەبی پاک و ڕوون
جێگە سەیرانی عام
بۆ تەواوی دەروون
ناچمە لوبنان و شام

ئەودەمەی جار بەجار
دێمە سەیران لەلات
بانگ ئەکەم پڕ بەزار
گەیمە ئاوی حەیات

لەناو دۆڵی مێرگەپان

سلێمانی ١٩٤٥/٦/٢٩

لەناو دۆڵی مێرگەپان
کوێستانەکەی کوردستان
ئەڕۆیشتم سەرگەردان
سەرمەستی دیمەنی جوان

لەم بن دار بۆ ئەو بن دار
وەک سەر لێشێواوی یار
سەرەوژوور و سەرەوخوار
ئەمکێڵا هەردە و نزار

لەم کانی بۆ ئەو کانی
وەک موغناتیسی گیانی
بەهێزێکی ئاسمانی
ڕائەکێشرام پەنهانی

پیرەمەگروونی شیرین
بەڕەند و بەفری زیوین
بریسک و هووڕی ڕەنگین
ئەیدا لە گەردوونی شین

لەپڕ شەماڵی نازدار
پڕ لە بۆنی گیای نزار
بۆ سوپاسی کردگار
ئەشنایەوە جاروبار

پەپوولەی جوان و ڕەنگین
مەل بەئاوازی شیرین
ڕەمزن لەبۆ خۆشی ژین
شاد ئەکەن دڵی غەمگین

دیمەنی ئەم وڵاتە
کە کانگای پیت و هاتە
چاوگەی هەوڵ و خەباتە
بەڵگەی نەمری ئاواتە

هەی هەی لە شوانی ڕەبەن
چەند بەجۆشە تەن بەتەن
وەک بگێڕی زەماوەن
قریوەی دێ لە بەندەن

جار بەجار شمشاڵی جوان
ڕووئەکاتە ئاسمان
مارشی سەربەستی ژیان
لێ ئەدا بە سەد عینوان

منیش بەنەشئە و خەیاڵ
لێم ڕوابوو پەڕ و باڵ
بۆ ماهی زەرد و سەر یاڵ
فڕکەم ئەکرد بێ ئاواڵ

ناکاو دەنگێکی پەنهان
هەروەک سروشتی یەزدان
بانگی کردم (ئەی جوان)
خاس بڕوانە مێرگەپان

سەیر ئەکەم زۆر هەرزەکار
هەموو چالاک و هوشیار
لەسەر دێبەر، لە شوێن بار
هەڵئەسووڕێن بێ قەرار

ئیشکەر، کاسب، گورج و گوڵ
لێیان هەڵماڵیوە قۆڵ
بەراو و دێم، شیو و دۆڵ
ئەکێڵن بۆ پارەی مۆڵ

ئەمبینی کاکەی جووتیار
هێند کاسبە و بەدەمار
لەسەر دەستەدووێ هەوجاڕ
چەماوەتەوە بێدار

خۆ دەستە کچی نازدار
کە جوانترن لە هی شار
هێند سەربەستن و بەکار
پۆل پۆل ئەچوون بۆ بژار

نە بەسووار و نە سپیاو
گۆڕیوبانە دەم و چاو
بەکردە و جوانی تەواو
ئینسان ئەخەنە ناو داو

لە کوێستانی خوار و ژوور
لەگەڵ وەنەوشە و چنوور
هەر لادێیی بێ غروور
ڕائەبوێرن بەسروور

بەهەوڵ و بەڕەنجی شان
پەیا ئەکەن بەرگ و نان
هیچ کول نابن بۆ فرمان
لەش سووکن و بەسەزمان

ئەم ویست تا ژینم ماوە
لەو جێ خۆشە و سەرئاوە
گەر مشتێ پارەم داوە
ژنجێک بکەم لەو ناوە

ژنجێک جوان و سادەکار
خاڵی لە نەخش و نیگار
نەک وەکو کۆشکی زۆردار
بکرێ بەخوێنی هەژار

ئنجا بەزۆری بازوو
خۆم ببوژێنمەوە زوو
لەسەر لەشێکی ماندوو
دەس بەرم بۆ ئارەزوو

ئەوسا بەگیانێکی پاک
ئەمتوانی بژیم بێ باک
ئەمتوانی بڵێم زۆر چاک
(سەربەستم نابم بەخاک)